

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Doliwa

SSN Jacek Grela

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 17 stycznia 2022 r., I ACa 795/20,
w sprawie z powództwa Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.
przeciwko S. K.
o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

M.L.

Adam Doliwa

Krzysztof Wesołowski

Jacek Grela

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 24 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Toruniu w sprawie z powództwa Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W. przeciwko S. K. o zapłatę oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Wyrokiem z 17 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku po rozpatrzeniu apelacji powoda oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, jak również aprobował ocenę prawną przyjętą przez ten Sąd.

Sąd drugiej instancji przypomniał, że pozwany jest właścicielem nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz powoda, który nabył wierzytelność zabezpieczoną tą hipoteką od Banku S.A. (obecnie Bank S.A.). Hipoteka, o której mowa została ustanowiona celem zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z zawartej 8 listopada 2006 r. umowy pożyczki bankowej między ww. bankiem a D. i E. S. (poprzednikami właścicielami nieruchomości).

Z ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie wynika m.in., że bank udzielił D. i E. S. pożyczki waloryzowanej kursem kupna waluty CHF wg tabeli kursowej Banku SA. Kwota pożyczki wyrażona w CHF została określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej ww. banku z dnia i godziny uruchomienia pożyczki. Zgodnie z umową harmonogram spłat kredytu, stanowiący załącznik nr 1 i integralną część umowy, miał być doręczany pożyczkobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od dnia uruchomienia pożyczki. Harmonogram spłat został sporządzony w CHF. Raty kapitałowo - odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku, obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50,

Kredyt został uruchomiony 14 listopada 2006 r. Na rachunek pożyczkobiorców bank przekazał kwotę 438 500,01 zł. Kwota kredytu wyrażona w CHF wynosiła 186 969,69 CHF.

W związku z zaprzestaniem spłaty pożyczki, pismem z 29 grudnia 2012 r. bank wysłał do pożyczkobiorców wezwanie do zapłaty zaległości pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wymagalne należności banku wynosiły na dzień wezwania 4 896,33 CHF kapitału i 1 232,59 CHF odsetek od kapitału. Wezwano do zapłaty tych kwot w terminie 7 dni. Wg pisma w przypadku braku spłaty w określonym powyżej

terminie, pismo to należało taktować jako wypowiedzenie umowy przez bank. Wezwania zostały odebrane dnia 15 stycznia 2013 r. przez D. S.

Pismem z 27 listopada 2013 r. wezwano pozwanego do zapłaty kwoty 88 314,24 CHF w związku z wypowiedzeniem przez bank warunków umowy o pożyczkę hipoteczną nr [...]. Wezwania wysłano na 2 adresy. Wezwania nie zostały odebrane.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powód nie wykazał, zgodnie z zasadą ciężaru dowodu wyrażoną w art. 6 k.c., że wierzytelność o której mowa była wymagalna, co warunkowałoby odpowiedzialność pozwanego jako dłużnika rzeczowego. W pismach z 29 grudnia 2012 r. bank wezwał kredytobiorców do spłaty zaległych płatności, opiewających na 6 128,92 CHF w terminie 7 dni pod rygorem wypowiedzenia umowy kredytu. W przypadku nieuiszczenia powyższej kwoty w określonym terminie, pismo miało być traktowane jako automatyczne wypowiedzenie umowy. Pozwany natomiast pismem z 27 listopada 2013 r. został wezwany do zapłaty całej należności wobec banku w wysokości 86 314,24 CHF.

Sąd Apelacyjny zauważył, że wypowiedzenie jest prawem kształtującym, które jest realizowane przez oświadczenie złożone drugiej stronie umowy (art. 61 k.c.). Zdaniem tego Sądu, za prawidłowe wypowiedzenie umowy nie może być uznane pismo, w którym bank stwierdza, że zaniechanie spłaty zadłużenia w określonym terminie będzie równoznaczne z jej wypowiedzeniem. Takie oświadczenie banku nie daje jasności, bowiem nie sposób wywnioskować, w jaki sposób liczyć należy okres wypowiedzenia. Jasny i jednoznaczny w tym wypadku jest jedynie przekaz zawierający wezwanie pożyczkobiorcy do zapłaty oraz termin w jakim obowiązany jest spełnić swoje świadczenie.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że celem art. 75c pr. bank. jest ochrona interesów kredytobiorcy (pożyczkobiorcy). Jeśli popadnie on w opóźnienie, uzyskuje dodatkowy termin na spłatę zobowiązania, ewentualnie złożenie wniosku dotyczącego restrukturyzacji zadłużenia. Jednocześnie art. 12 ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1854) nakazał bankom oraz spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej

ustawy, dostosować swoją działalność do wymagań określonych w art. 75c pr. bank. Skoro art. 75c wszedł w życie 27 listopada 2015 r., to jeśli bank dokonał w późniejszym okresie wypowiedzenia zawartej umowy pożyczki, to okoliczność ta powinna być przez niego wykazana.

Ponadto, zdaniem Sądu Apelacyjnego, za sprzeczne z istotą stosunków umownych, a tym samym niepodlegające prawnej ochronie, należało uznać postanowienia umowy, w której strona ekonomicznie silniejsza, czyli bank, byłby upoważniony do jednostronnego określenia kursu waluty, która została określona jako właściwa dla oznaczenia wysokości rat obciążających drugą stronę umowy. Zamieszczenie w umowie takiej klauzuli nie może zostać uznane za działanie pozostające w granicach swobody umów z art. 353¹ k.c., lecz za rażące przekroczenie tej granicy. Główne zobowiązanie strony zobowiązanej do spłacenia kredytu, obliczane poprzez zastosowanie klauzuli jego indeksacji do CHF, nie może zostać określone przez drugą stronę tej samej umowy jednostronnym oświadczeniem, wykraczającym poza konsensus, który oddaje istotę stosunku umownego. Umowa zawierająca takie rodzaju klauzule, zdaniem Sądu odwoławczego, *a limine* powinna zostać uznana za nieważną z powodu jej sprzeczności z normą zawartą w powołanym przepisie ze skutkiem *ex tunc*, czyli od daty jej zawarcia i bez względu na sposób jej wykonywania przez stronę upoważnioną do tego, aby z tego uprawnienia skorzystać w okresie jej obowiązywania. Przy ocenie samej ważności takiej umowy, możliwej do przeprowadzenia już w dniu jej podpisania oraz w późniejszym okresie, nie może więc mieć istotnego znaczenie to, w jaki sposób wskazana strona, w tym bank, korzysta z tego rodzaju klauzuli, zwykle zresztą reagując na konkretne uwarunkowania rynkowe oraz konkurencyjne. W prawnym znaczeniu nie może bowiem w ogóle dojść do wykonania nieważnej umowy, nawet jeżeli żadna ze stron nie powoływałaby się na jej wadę prawną tego rodzaju. Bez znaczenia w tym zakresie pozostaje także wypełnienie przez strony konkretnych obowiązków zapisanych w umowie, która nie prowadzi do ich powstania. Ustalenie nieważności takiej umowy jest możliwe w każdym też czasie i we wszelkich postępowaniach jej dotyczących.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, klauzulami abuzywnymi były postanowienia

zawarte w § 7, 10 ust. 2 oraz 11 ust. 4. W postanowieniach tych bank odwoływał się do: uzależnienia oprocentowania od zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajach zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji, kursu kupna CHF obowiązującego w banku udzielającym kredytu przy wypłacie pożyczki, kursu sprzedaży CHF wg tabeli kursów w tymże banku dla potrzeb spłaty. Postanowienia te były na tyle nieprecyzyjne, że na ich podstawie konsument nie mógł dokonać prawidłowej oceny wysokości każdorazowej raty pożyczki, ponadto nie wykazano by postanowienia te uzgodniono z kredytobiorcami. Rozwiązania te zostały niejako z góry narzucone przez bank.

Pominięcie uznanej za abuzywną klauzuli umownej określającej kurs wymiany waluty dla potrzeb indeksacji kwoty kredytu uniemożliwia prawidłowe wykonanie umowy, albowiem w chwili jej zawarcia i wykonania brak było przepisu dyspozytywnego, który mógłby zostać zastosowany w miejsce pominiętego postanowienia umownego. Pozostawienie w mocy klauzuli indeksacyjnej jako określającej główne świadczenie umowy uniemożliwia traktowanie umowy jako umowy kredytu w walucie polskiej, byłoby to bowiem równoznaczne ze zmianą rodzaju umowy. Doprowadzenie zaś do sytuacji, w której kredytu dzielony w złotych byłby oprocentowany tak jak kredyt walutowy, byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego jako niesprawiedliwe wobec tych kredytobiorców, którzy zawarli umowę zwykłego (nieindeksowanego) kredytu i w związku z tym ponosili znacznie wyższe koszty kredytu.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny podzielił zapatrywania Sądu pierwszej instancji i stwierdził, że zawarta 8 listopada 2006 umowa pożyczki była nieważna, co czyniły wniesioną apelację bezzasadną.

Nie było również potrzeby powoływania biegłego do spraw rachunkowości na okoliczność wysokości zadłużenia kredytobiorców, gdyż już wcześniej przesądzono o braku podstaw do odpowiedzialności pozwanego jako dłużnika rzeczowego, wynikające z przelanej na rzecz powoda wierzytelności.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł powód, formułując zarzuty naruszenia prawa materialnego i przepisów postępowania, a to:

- art. 56 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. - przez ich niezastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy, skutkujące przyjęciem, że oświadczenie pożyczkodawcy zawarte w piśmie z 29 grudnia 2012 r. było bezskuteczne w stosunku do pożyczkobiorców i nie prowadziło do postawienia całej należności wynikającej z umowy pożyczki w stan wymagalności;

- art. 385² w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. - przez jego niezastosowanie i brak uwzględnienia przy ocenie zgodności postanowień umowy pożyczki z dobrymi obyczajami wszystkich okoliczności towarzyszących jej zawarciu, związanych z treścią oświadczeń pożyczkobiorców oraz ich sytuacją osobistą, majątkową i zawodową, które to okoliczności wskazują, że bank - pożyczkodawca mógł traktować pożyczkobiorców jak świadomych swoich działań profesjonalistów;

- art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 58 § 1 k.c. - poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że wskazane przepisy, w przypadku stwierdzenia abuzywności określonych postanowień umownych, dają możliwość stwierdzenia nieważności umowy w całości;

- art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. - przez stwierdzenie, że roszczenia powoda nie zasługują na uwzględnienie z uwagi na brak skutecznego wypowiedzenia i postawienia należności w stan wymagalności, w sytuacji gdy na dzień wyrokowania, upłynął już określony w treści umowy termin zwrotu całej kwoty pożyczki, wobec czego, niezależnie od oceny dokonanego przez bank - pożyczkodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu, roszczenie o zwrot kwoty pożyczki, na dzień wyrokowania, musiało być w całości wymagalne;

- art. 235² § 1 pkt 2 w zw. z art. 227 i art. 278 § 1 oraz art. 391 § 1 k.p.c. - przez stwierdzenie, że dowodu z opinii biegłego był nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów związanych z uznaniem umowy pożyczki za nieważną. Argument dotyczący nieważności umowy pożyczki, a tym samym - nieistnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką na nieruchomości pozwanego, pomimo przytoczenia go przez Sąd odwoławczy

w dalszej kolejności, jest argumentem najdalej idącym.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 385² w zw. z art. art. 385¹ § 1 k.c. wskazać należy, że w świetle jednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego przy ocenie statusu konsumenta niedopuszczalne jest stosowanie innych kryteriów niż fakt bycia osobą fizyczną oraz działanie w celach niezwiązanych z działalnością gospodarczą lub zawodową. Ani uprzednie doświadczenia konsumenta związane z inną umową o kredyt hipoteczny powiązany z walutą CHF, ani wykształcenie oraz doświadczenie zawodowe konsumenta, nie mogą zostać wzięte pod uwagę przy ocenie przesłanki jednoznaczności postanowienia umowy dla potrzeb zbadania abuzywności tej klauzuli (zob. wyrok SN z 18 maja 2023 r., II CSKP 1164/22). Bez znaczenia pozostają zatem sytuacja osobista, majątkowa i zawodowa pożyczkobiorców (D. i E. S.), w sytuacji, gdy nie zostało udowodnione przez powoda (art. 6 k.c.), że pożyczka była przeznaczona na cele związane z działalnością gospodarczą.

Także kolejne zarzuty skargi kasacyjnej, w których skarżący stara się wykazać, że zawarta umowa pożyczki nie zawierała postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., a jeżeli nawet zawierała takie postanowienia, to możliwe było jej utrzymanie w mocy, w świetle wypracowanego w orzecznictwie i zasadniczo jednolitego stanowiska zajętego w podobnych sprawach przez Sąd Najwyższy nie może być uznana za skuteczną. Wprawdzie wypowiedzi Sądu Najwyższego dotyczą przede wszystkim umów kredytu, w których wysokość świadczeń stron uzależniona została od kursu CHF, zachowują jednak pełną aktualność w przypadku umów pożyczek zawierających tożsamy mechanizm indeksacji świadczeń.

Na wstępie zauważyć należy, że w okresie pomiędzy wydaniem zaskarżonego wyroku a rozpatrzeniem skargi kasacyjnej nastąpił dalszy rozwój orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym potwierdzony został - w kwestiach objętych skargą kasacyjną - kierunek uwzględniony przy rozstrzyganiu sprawy przez Sąd Apelacyjny (zob. m.in. wyroki SN: z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45; z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22, OSNC-ZD 2022,

nr 4, poz. 47; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48; z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 50; z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 51; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 656/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 52; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54; z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22; z 18 maja 2023 r., II CSKP 1164/22; 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22; z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22; z 12 grudnia 2023 r., II CSKP 1549/22, i z 20 grudnia 2023 r., II CSKP 1888/22, uchwałę z 28 kwietnia 2022 r., sygn. III CZP 40/22, uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22).

Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień umownych pozostawiających możliwość ustalania kursu CFH, a w konsekwencji wysokości świadczeń stron, arbitralnej decyzji jednej ze stron, jest jednolicie przyjmowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego; takie uregulowanie umowne uznawane jest za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 30 maja 2023 r., II CSKP 1536/22; z 22 czerwca 2023 r., II CSKP 1484/22; z 23 czerwca 2023 r., II CSKP 1464/22, i z 12 grudnia 2023 r., II CSKP 1549/22).

Nie budzi również wątpliwości, z uwagi na jednoznaczne brzmienie art. 385¹ § 2 k.c., że konsekwencją uznania danego postanowienia umowy za bezskuteczne jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. np. I CSK 2614/24 8 uchwała SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy przesądził jednak, że w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa

lub zwyczajów (pkt 1). W razie zaś niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie (pkt 2). Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego.

Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwałę SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2) i od tego momentu klauzule abuzywne nie są wiążące dla konsumenta, chyba że konsument wyrazi świadomą wolę na objęcie go takim postanowieniem umownym. Skutek niezwiązania klauzulą abuzywną *ex tunc*, oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej taką klauzulę pozostają bez znaczenia dla niewiążącego charakteru niedozwolonych postanowień umownych.

Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady rzeczywiście nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., ale tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili. W sprawie, w której wniesiona została skarga kasacyjna sytuacja taka nie miała miejsca.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr. bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, że nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone.

Prawidłowe stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny nieważności umowy pożyczki ze względu na brak postanowień określających główne świadczenia

stron i niemożliwość ich zastąpienia innymi normami (prawnymi, zwyczajowymi) czyni zbytecznym odnoszenie się do pozostałych zarzutów skargi.

Z powodów wyżej wyrażonych Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku pełnomocnika pozwanego o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, wziął bowiem pod uwagę, że odpowiedź na skargę kasacyjną może być wniesiona w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi (art. 398⁷ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). W orzecznictwie wyjaśniono już, że odpowiedzi takiej nie stanowi pismo procesowe wniesione po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności (por. wyroki SN z 16 maja 2002 r., IV CKN 1071/00, OSNC 2003 nr 9, poz. 120, z 14 marca 2003 r., V CKN 1733/00, i z 7 maja 2003 r., IV CKN 113/01, z 30 czerwca 2020 r. III CSK 343/17 oraz postanowienie SN z 29 maja 2018 r., I CSK 42/18). W konsekwencji, nie wywołuje ono skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną (art. 167 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.).

Adam Doliwa

Krzysztof Wesołowski

Jacek Grela

[SOP]

[wr]

[r.g.]